

NIET VANZELFSPREKEND

Oproep tot een agenda voor
mondelijke taalvaardigheid in het primair onderwijs.

WAAROM NU?

Bijna een derde van de leerlingen verlaat de basisschool zonder dat ze goed een gesprek kunnen voeren over een alledaags onderwerp. In het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs is dat aandeel ruim zestig procent. Dat schreef de Inspectie van het Onderwijs in december 2025, in het peilingsonderzoek mondelinge taalvaardigheid 2023-2024. De spreekvaardigheid is in alle drie de onderwijssoorten gedaald sinds de vorige peiling.

Dit ligt zeker niet aan de inzet van leraren. Het probleem zit dieper: het ontbreekt aan expliciete doelen, aan systematische instructie, aan instrumenten om ontwikkeling te volgen, en aan een gedeelde taal in het veld over wat hoogwaardig mondeling taalonderwijs is. Experts wijzen daar al sinds eerdere peilingen in 2017 en 2018 op.

Tegelijkertijd bieden de geactualiseerde kerndoelen een nieuwe kans: gesprekken voeren en spreken om te leren staan in kerndoel 4 nu gelijkwaardig naast lezen en schrijven. Daarmee is vastgelegd wat het onderwijs moet doen, maar nog niet hoe. In Engeland werkt Voice 21 al tien jaar aan een schoolnetwerk rond oracy, met instrumenten en gedeelde aanpak — eind 2025 adviseerde de Curriculum and Assessment Review dit ook formeel te verankeren. Wij willen in Nederland aan een vergelijkbare beweging bouwen.

WAT WE ONDER MONDELINGE TAALVAARDIGHEID VERSTAAN

Onder mondelinge taalvaardigheid verstaan we méér dan spreken en luisteren als losse vaardigheden. We onderscheiden drie samenhangende perspectieven:

Leren *om* te spreken.

Kinderen leren spreken, luisteren, gesprekken voeren — afgestemd op doel, publiek en situatie. Dit is wat de kerndoelen en referentieniveaus beschrijven, en wat in het peilingsonderzoek wordt gemeten.

Leren *door* te spreken.

Kinderen leren door te praten, ook over wat ze nog niet weten. In goed onderwijs wordt taal ingezet om te redeneren, hypotheses te toetsen, van perspectief te wisselen en kennis op te bouwen. Rijke en doelgerichte gesprekken in *alle* vakken, van rekenen tot wereldoriëntatie en lezen.

Leren *over* spreken.

Kinderen leren reflecteren op hun eigen taalgebruik en op dat van anderen. Ze ontwikkelen besef van hoe een gesprek werkt, welke taal past bij welke situatie, en hoe je je register kunt aanpassen aan doel en context.

WAT ONSDRIJFT

Wij zien mondelinge taalvaardigheid als een hefboom voor onderwijskwaliteit — een hefboom die we in het primair onderwijs nog onvoldoende benutten. Onderzoek laat zien dat rijke interactie tussen leraar en leerlingen, en tussen leerlingen onderling, doorwerkt in leesbegrip, woordenschat, vakinhoudelijk leren en sociale ontwikkeling. Wat goed is voor de zwakste leerlingen, blijkt goed voor alle leerlingen.

Juist kinderen die thuis weinig taal meekrijgen zijn voor hun ontwikkeling afhankelijk van wat de school biedt. Goed onderwijs in mondelinge taal is daarmee óók een kwestie van kansengelijkheid.

WAT WE WILLEN BEREIKEN

Op de lange termijn werken we toe naar een primair onderwijs waarin:

- er in elke les rijke (leer)gesprekken worden gevoerd en er in elke klas een veilige spreekcultuur heerst;
- leraren en schoolleiders beschikken over een gedeelde taal, gevalideerde leerlijnen en bruikbare instrumenten om mondelinge taalontwikkeling te stimuleren en te volgen;
- de pabo's mondelinge taalvaardigheid en dialogisch onderwijzen substantieel in hun curriculum hebben opgenomen;
- deze ambitie wordt gedragen door kerndoelen, toezicht en ondersteuning;
- een levend netwerk van scholen, onderzoekers, opleiders en beleidsmakers van elkaar leert en het veld voortbeweegt.

WAT WE VRAGEN, WAT WE BELOVEN

De agenda zal gerichte vragen bevatten aan overheid, sector en lerarenopleidingen, én concrete commitments van de coalitie zelf. In de uitwerking onderscheiden we vier typen oproepen:

1. Aan de overheid:

heldere kaders, investering in valide instrumenten, gerichte ondersteuning.

2. Aan de sector:

mondelinge taal als expliciet onderdeel van kwaliteitsbeleid op scholen.

3. Aan de lerarenopleidingen:

substantiële verankering van mondelinge taal en dialogisch onderwijzen in het opleidingscurriculum.

4. Wat wij zelf doen:

kennisdeling, voorbeeldscholen, professionalisering, onderzoek, een platform waaraan scholen zich kunnen verbinden.

De precieze vragen en commitments werken we de komende maanden uit, samen met partners en het bredere veld. Ondertekenaars van deze oproep verbinden zich aan dat traject. Bij de lancering wordt apart gevraagd of zij ook de definitieve agenda willen ondertekenen.

HOE WE HET WILLEN ONTWIKKELEN

We kiezen bewust voor een ontwikkelproces in plaats van een snelle oplevering. De kracht van een agenda staat of valt met het draagvlak. Het traject loopt over achttien maanden. We beginnen met een veldverkenning naar bestaande initiatieven in Nederland en het buitenland. In de eerste maanden werken we met de kerncoalitie en met leraren aan een gedeelde diagnose en taal. Daarna volgt een conceptagenda, een brede consultatieronde, en ten slotte de lancering met ondertekening en een eerste actieagenda.

Mondelinge taalvaardigheid is niet vanzelfsprekend. Dat dit in het basisonderwijs zou moeten veranderen, is voor ons wel iets dat geen verdere uitleg behoeft.

ONDERTEKEND OP 21 MEI 2026 DOOR

EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

NESTAS
scholengroep

**Universiteit
Utrecht**

prof. Paul Leseman

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

prof. Elise de Bree en prof. Judith Rispens

Sluit u aan via de QR-code om dit initiatief te ondersteunen of om actief mee te denken in het ontwikkeltraject.

Deze startnotitie is tot stand gekomen binnen het project Landelijke Kennisagendering Mondelinge Taalvaardigheid (Gelijke Kansen Alliantie, OCW), uitgevoerd door Stichting Vinci Toponderwijs en Nestas Scholengroep. De agenda bouwt voort op het langjarige werk van Expertisecentrum Nederlands, Universiteit van Utrecht, Universiteit van Amsterdam, CPS Onderwijsadvies en anderen.